

Борис КОЛЕСНИКОВ

Донецький державний університет управління

ДЕРЕГУЛЯЦІЯ БУДІВЕЛЬНОЇ ГАЛУЗІ ЕКОНОМІКИ ЯК ЗАПОРУКА ПОЛІПШЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО КЛІМАТУ

Аналізується державне регулювання будівельної галузі економіки в частині будівництва та експлуатації будівель і споруд. Формуються шляхи та надаються практичні пропозиції щодо здійснення заходів з дерегуляції будівельної галузі, які полягають у створенні законодавчого підґрунтя для діяльності саморегулюючих організацій у будівництві, що знизить навантаження органів державного архітектурно-будівельного контролю та поліпшить інвестиційний клімат в Україні.

Ключові слова: будівельна галузь економіки, державне регулювання, дерегуляція, державний архітектурно-будівельний контроль.

Борис Колесников. Деререгуляция строительной отрасли экономики как залог улучшения инвестиционного климата

Анализируется государственное регулирование строительной отрасли экономики в части строительства и эксплуатации зданий и сооружений. Формируются пути и даются практические предложения по осуществлению мероприятий относительно дерегуляции строительной отрасли, заключающиеся в создании законодательной основы для деятельности саморегулируемых организаций в строительстве, что снизит нагрузку органов государственного архитектурно-строительного контроля и улучшит инвестиционный климат в Украине.

Ключевые слова: строительная отрасль экономики, государственное регулирование, дерегуляция, государственный архитектурно-строительный контроль.

Borys Kolesnikov. Deregulation of the construction industry as the pledge of investment climate improvement

State regulation of the construction industry within the building process and putting into operating is examined. The author suggests theoretical issues and practical recommendations for the implementation of the activities for deregulation of the construction industry, which are grounded upon the creating of the legal basis for self-regulating organizations' functioning in the construction sphere, which will facilitate state architectural and building control bodies' work and improve the investment climate in Ukraine.

Key words: building sector of the economy, state regulation, deregulation, state architectural-building control.

Найсуттєвішим для національної економіки є інвестування в будівництво. Нове будівництво, реконструкція та реставрація

будівель та споруд забезпечує функціонування інших галузей економіки, створення нових виробничих потужностей, будівництво допоміжних об'єктів інфраструктури, поліпшує життєдіяльність громадян та створює сприятливе середовище для підвищення інвестиційного потенціалу територій. Поміж тим наявні вади в системі державного регулювання будівельної галузі не дозволяють ефективно розвиватися територіям. Наявні механізми державного регулювання галузі стримують розвиток ринку будівельних послуг, адміністративні затрати на будівництво значно перевищують технологічні процеси, мають місце зайві втрати фінансових ресурсів на допоміжні процеси будівництва, окрім того певні вади має і система нормативного регулювання будівельної діяльності. Органи державної влади через значну кількість функцій та похідних від них завдань не забезпечують належний нагляд та контроль за будівництвом і дотриманням містобудівного законодавства суб'єктами галузі. У зв'язку з цим постає необхідність у дослідженні існуючих механізмів та винайденні альтернативних шляхів, які дозволять поліпшити інвестиційну привабливість населених пунктів і територій нашої держави, дозволять на сучасному рівні забезпечити якісне та безпечне будівництво, зменшать навантаження на органи державного регулювання будівельної галузі та державного архітектурно-будівельного контролю.

Мета дослідження полягає у знаходженні альтернативних шляхів регулювання будівельної галузі на етапах проектування, початку та завершення будівельних робіт, які б дозволили зменшити навантаження на органи, що виконують функцію практичної реалізації державної політики у сфері будівництва, отже, завданням дослідження є надання практичних рекомендацій органам державної влади щодо поліпшення існуючого порядку регулювання процесу будівництва.

Дослідженню державного регулювання галузей національної економіки приділяли увагу багато науковців: О. Амосов, В. Бабаєв, М. Білинська, В. Воротін, О. Дацій, А. Дегтяр, Н. Віденко, О. Долгальова, Д. Карамішев, М. Іжа, Ю. Ковбасюк, М. Корецький, М. Латинін, С. Майстро, О. Поважний, Л. Приходченко, С. Сergyгін, А. Стойка, І. Ситнік, В. Толкованов та ін.

Вивчення різних аспектів державного управління у сфері містобудування здійснювали: Д. Барзилович, А. Беломесяцев, О. Віннік, В. Глеба, Е. Захаров, Д. Ісаєнко, Ю. Казанський, Г. Калетнік, М. Коломієць, А. Матвійчик, І. Миронець, Г. Михайлов, Б. Муромцев, Н. Мушинська, О. Непомнящий, К. Пивоваров, Р. Пинда, О. Рибак, В. Ромасько, А. Савченко, Г. Смолин, О. Тимофеева, А. Хряпинський, М. Шанькова, С. Юрченко та ін.

Проте, незважаючи на велике різноманіття порушених наукових проблем та глибину їх дослідження в сучасній науці державного управління, недостатньо уваги приділяється вивченню дерегуляції будівельної галузі та створенню ефективно діючої системи саморегулювання в будівництві, що спонукає нас до проведення такого дослідження.

Одним з основних завдань держави є регулювання економічних та соціальних процесів. Державне регулювання – це сукупність інструментів, за допомогою яких держава встановлює вимоги до підприємств і громадян. Воно включає закони, формальні і неформальні розпорядження і допоміжні правила, що встановлюються державою, а також недержавними організаціями або організаціями саморегулювання, яким держава делегувала регуляторні повноваження. Виділяють дві сфери державного регулювання: тарифне (цінове) регулювання, що охоплює економічні аспекти, які впливають безпосередньо на ринкові рішення; нетарифне (нецінове) регулювання, що охоплює соціальні та адміністративні аспекти. Стосовно будівельної галузі економіки застосовується нетарифне регулювання, це пов'язано, насамперед, з тим, що будівництво є потенційно небезпечною сферою економічної діяльності [2]. Нетарифне регулювання спрямоване на захист життя, здоров'я, майна, охорону довкілля, а також на встановлення способів організації чи ведення діяльності, правил ліцензування, місця і часу провадження діяльності, обсягу випуску продукції чи надання послуг тощо. Найважливішим елементом нетарифного регулювання є контрольні та наглядові функції. У сфері технічного нормування нетарифне регулювання охоплює як аспекти встановлення обов'язкових вимог до продукції та процесів, так і правила здійснення, перевірок і вживання заходів у разі факту порушення [2].

Державне регулювання будівельної галузі здійснюється шляхом встановлення обов'язкових вимог та порядків провадження діяльності, пов'язаної з будівництвом. Вимоги до суб'єктів будівельної галузі встановлюються за допомогою законодавчих та підзаконних нормативних актів. За видами регулювання вказані нормативні документи можна розподілити на загальні і технічні нормативно-правові акти. Загальні нормативно-правові акти встановлюють основні засади щодо адміністрування, організації, ліцензування, контролю та нагляду, відповідальності за порушення містобудівного законодавства. Технічні нормативно-правові акти встановлюють технічні стандарти, норми щодо якості і безпечності виконання будівельних робіт та подальшої експлуатації будівель і споруд, будівельних виробів та матеріалів тощо.

Головним органом у системі центральних органів виконавчої влади з формування та забезпечення реалізації державної політики у сфері будівництва, архітектури та містобудування є Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України. Основними завданнями цього міністерства є формування та забезпечення реалізації державної політики у сферах будівництва, архітектури, містобудування, промисловості будівельних матеріалів, збереження традиційного характеру середовища населених пунктів, архітектурно-будівельного контролю, забезпечення технічного регулювання у сфері будівництва, містобудування, промисловості будівельних матеріалів, житлово-комунального господарства. Міністерство визначає пріоритетні напрями розвитку вищезазначених сфер державного управління, затверджує державні будівельні норми, галузеві програми, методологію проектування, будівництва та реконструкції об'єктів будівництва. Також міністерство затверджує нормативно-правові акти з питань архітектурно-будівельного контролю, приймає рішення щодо делегування саморегулювним організаціям у сфері архітектурної діяльності повноважень щодо проведення професійної атестації виконавців робіт (послуг), пов'язаних зі створенням об'єктів архітектури тощо [7].

Центральним органом виконавчої влади, який забезпечує реалізацію державної політики з питань державного архітектурно-будівельного контролю, контролю у сфері житлово-комунального господарства є Державна архітектурно-будівельна інспекція України. Діяльність Державної архітектурно-будівельної інспекції України спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через міністра регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України [9].

Таким чином, державне регулювання будівельної галузі здійснюється Кабінетом Міністрів України та Міністерством регіонального розвитку будівництва та житлово-комунального господарства України. Вказані центральні органи виконавчої влади держави в межах своїх повноважень формують та реалізують державну політику у сфері регулювання будівельної галузі, з цією метою розробляються, схвалюються та подаються на затвердження до Верховної Ради України проекти законодавчих актів, схвалюються та вводяться в дію на виконання законів України підзаконні нормативно-правові акти, що затверджуються постановами Кабінету Міністрів України та наказами Міністерства регіонального розвитку будівництва та житлово-комунального господарства України.

Важливе місце в системі центральних органів виконавчої влади

займає Державна архітектурно-будівельна інспекція та її територіальні органи. Вказані органи забезпечують реалізацію державної політики у сфері регулювання будівельної галузі та безпосередньо забезпечують державний архітектурно-будівельний контроль на території України.

Державний архітектурно-будівельний контроль – це сукупність заходів, спрямованих на дотримання вимог законодавства у сфері містобудівної діяльності, будівельних норм, державних стандартів і правил [10]. Основними завданнями органів державного архітектурно-будівельного контролю є :

- здійснення в межах своїх повноважень державного контролю за дотриманням законодавства, стандартів, нормативів, норм, порядків і правил у сфері будівництва;

- виконання дозвільних та реєстраційних функцій у будівництві, ліцензування господарської діяльності, пов'язаної зі створенням об'єктів архітектури;

- внесення Міністерству регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України пропозицій щодо формування політики з питань здійснення державного архітектурно-будівельного контролю [9].

На виконання вказаних завдань Державна архітектурно-будівельна інспекція здійснює такі заходи:

- узагальнює практику застосування законодавства з питань, що належать до її компетенції та подає пропозиції щодо вдосконалення системи нормативно-правових актів, які регулюють здійснення державного архітектурно-будівельного контролю;

- здійснює організацію та забезпечення виконання нормативно-правових актів у сфері державного архітектурно-будівельного контролю;

- виконує реєстраційні та дозвільні функції в будівництві;
- приймає в експлуатацію завершених будівництвом об'єктів;
- провадить ліцензійну діяльність у сфері будівництва;
- забезпечує виконання заходів державного архітектурно-будівельного контролю шляхом проведення відповідних перевірок;
- вживає заходи щодо припинення та усунення порушень містобудівного законодавства;

- притягає порушників містобудівного законодавства до відповідальності, передбаченої чинними нормативно-правовими актами [9].

Таким чином, вважаємо, що основне місце в державному регулюванні будівельної галузі належить системі нормативно-правових актів у сфері містобудування та системі органів державного архітектурно-будівельного контролю.

На сьогодні процедура будівництва в Україні здійснюється таким чином. Інвестор (замовник-забудовник) після одержання в користування земельної ділянки з метою будівництва проходить таку процедуру:

- замовляє в проектній організації, яка має відповідну ліцензію (акредитацію), проект будівництва об'єкта;

- проектна організація отримує у місцевого органу містобудування та архітектури містобудівні умови та обмеження на забудову земельної ділянки, відповідні технічні умови, виконує проект будівництва;

- розроблена проектна документація проходить державну будівельну експертизу;

- інвестор затверджує проект будівництва та до органу державного архітектурно-будівельного контролю подає відповідну декларацію (для об'єктів IV та V категорії архітектурної складності пакет документів на отримання дозволу);

- після отримання зареєстрованої декларації або дозволу інвестор повідомляє органи з питань державного техногенної безпеки та пожежного нагляду і органи місцевого самоврядування про початок виконання будівельних робіт;

- розпочинається процес будівництва, поточний нагляд за якістю робіт, що виконує підрядник, здійснює відповідальний акредитований за технічний нагляд спеціаліст, автор проекту здійснює авторський нагляд, у разі виявлення певних порушень відповідальні за нагляд мають повідомляти органи державного архітектурно-будівельного контролю та інвестора;

- під час будівництва орган державного архітектурно-будівельного контролю здійснює планові та в разі підстав позапланові перевірки дотримання містобудівного законодавства;

- за результатами перевірки в разі порушення вимог містобудівного законодавства, державних будівельних норм тощо видається обов'язковий до виконання припис, складається протокол про порушення вимог містобудівного законодавства, вноситься постанова про накладення штрафних санкцій;

- після завершення процедури будівництва акредитований фахівець здійснює технічну інвентаризацію, до органу державного архітектурно-будівельного контролю подається відповідна декларація про готовність об'єкта до експлуатації (для об'єктів IV та V категорії архітектурної складності документи на отримання відповідного сертифікату);

- орган з питань державної техногенної безпеки та пожежного нагляду і органи місцевого самоврядування інформуються про введення об'єкта в експлуатацію;

– інвестор звертається до органу Державної реєстраційної служби за місцем розташування завершеного будівництвом об'єкта та подає пакет документів, на підставі яких реєструється право власності.

Водночас слід зазначити, що експлуатація не прийнятих в експлуатацію об'єктів забороняється.

Відповідно до статистичної інформації Державної архітектурно-будівельної інспекції України [3] у 2013 р. у Єдиному державному реєстрі зареєстровано 116 199 документів на початок будівельних робіт, що на 6 % більше ніж у 2012 р. У тому числі зареєстровано 55 730 повідомлень про початок виконання будівельних робіт (що становить 48 % від загальної кількості дозвільних документів), 59 476 декларацій про початок будівельних робіт (51% від загальної кількості дозвільних документів) та 1 017 дозволів на виконання будівельних робіт (майже 1 % від загальної кількості документів).

В експлуатацію введено 66 951 об'єкт I – III категорії складності, що на 5 % більше ніж у 2012 р., та 861 об'єкт IV – V категорії складності, що відповідає показнику минулого року. У рамках «будівельної амністії» протягом 2013 р. зареєстровано 30 271 декларацію про готовність до експлуатації об'єктів, збудованих без отримання дозволу.

Результатом роботи органів державного архітектурно-будівельного контролю в напрямку послаблення тиску контролюючих структур на учасників будівельного ринку стало зменшення кількості планових перевірок об'єктів будівництва. Так, у 2013 р. кількість контрольних заходів порівняно з минулим роком скоротилася більше ніж удвічі: якщо в минулому році було проведено 10 886 планових перевірок, то у 2013 р. – 4 359. При цьому за результатами проведених у 2013 р. територіальними органами державного архітектурно-будівельного контролю планових перевірок (за оперативними даними) видано 4 157 приписів про усунення порушень містобудівного законодавства, з яких виконано 3 010 (72 % від виданих). Накладено більше ніж 54 млн грн штрафних санкцій.

У 2013 р. територіальні органи державного архітектурно-будівельного контролю провели 49 830 позапланових перевірок об'єктів будівництва, у тому числі 35 124 перевірки щодо фізичних осіб і 14 706 перевірок щодо юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців. Це на 11 % менше від кількості позапланових перевірок, проведених у 2012 р., загальна кількість яких дорівнювала 55 306. Виявлені порушення містобудівного законодавства на 15 476 об'єктах будівництва (31 % від загальної кількості перевіраних). За результатами виявлених порушень видано 14 526

приписів про усунення порушень у сфері містобудівної діяльності, з яких виконано 7 536 (52 % від виданих), не надійшов термін виконання за 6 478 приписами (45 %), 3 % виданих приписів перебувають на оскарженні або вже оскаржені. Накладено штрафних санкцій на суму 312 млн грн, стягнуто – 37 млн (12 %), передано до Державної виконавчої служби – 99 млн грн (31 %).

У 2013 р. органами державного архітектурно-будівельного контролю видано 4 919 ліцензій, що майже вдвічі менше порівняно з 2012 р. (було видано 8 704 ліцензії). Це пов'язано з тим, що порядок ліцензування поширюється на господарську діяльність, пов'язану з будівництвом об'єктів архітектури, які за складністю архітектурно-будівельного рішення та (або) інженерного обладнання належать до IV і V категорії складності. У 2013 р. територіальними органами державного архітектурно-будівельного контролю проведено 4 374 перевірки суб'єктів господарювання щодо дотримання ліцензійних вимог, з яких 3 830 планових і 544 позапланових. За результатами перевірок анульовано 994 ліцензії. Порівняно з 2012 р., у якому територіальні органи державного архітектурно-будівельного контролю України провели 2 006 перевірок суб'єктів господарювання, з яких 1 858 планових і 148 позапланових, кількість перевірок зросла більше ніж удвічі [3].

Значна кількість виявлених органами державного архітектурно-будівельного контролю порушень під час перевірок свідчить про неналежний рівень технічного та авторського нагляду в будівництві.

Програма економічних реформ на 2010 – 2014 рр. «Заможне суспільство, конкурентноспроможна економіка, ефективна держава», що впроваджується в Україні, передбачає п'ять напрямів стратегічних перетворень:

1. Створення базових передумов економічного зростання завдяки утриманню низького рівня інфляції, стабілізації державних фінансів і створенню стійкої фінансової системи.

2. Формування режиму максимального сприяння бізнесу шляхом зменшення втручання держави в економіку, зниження адміністративних бар'єрів для його розвитку, модернізації податкової системи й поглиблення міжнародної економічної інтеграції України.

3. Модернізація інфраструктури й базових секторів шляхом усунення усталених структурних проблем в енергетичній, вугільній, нафтогазовій галузях і ЖКГ, а також розвитку транспортної інфраструктури й ринку землі. Перехід від дотацій до самоокупності виробництва й соціальних послуг.

4. Збереження й розвиток людського і соціального капіталу шляхом підвищення ефективності й стабільності соціального

захисту, поліпшення якості й доступності освіти й медичного обслуговування.

5. Підвищення ефективності державного управління шляхом реформування державної служби й виконавчої влади [11].

Реалізація вказаних напрямів має забезпечити побудову сучасної, стійкої, відкритої й конкурентоспроможної у світовому масштабі економіки, формування професійної й ефективної системи державного управління, і зрештою – підвищити добробут українських громадян.

Одним з основних завдань програми є дерегуляція і розвиток підприємництва. Деретулювання – це сукупність заходів, спрямованих на зменшення державного регулювання або втручання державних органів у певну сферу суспільної діяльності, усунення правових, адміністративних, економічних, організаційних та інших перешкод у розвитку цієї сфери, зменшення кількості регулювань і спрощення їх змісту, створення передумов для запровадження саморегулювання у визначеній сфері [2].

Потенціал підприємництва не може реалізуватися повною мірою в Україні через незадовільний бізнес-клімат. Несприятливий бізнес-клімат є основним чинником, що стримує інвестиції. Крім того, криза значно звузила внутрішні джерела для інвестицій, а міжнародні фінансові ресурси стали майже недоступними. Багато міжнародних інвесторів вимушені обережніше ставитися до ризиків країни. Водночас низький інвестиційний імідж України зробиє країну менш привабливою для міжнародного капіталу у посткризовий період [2].

Програмою визначено ряд основних кроків у цьому напрямі, зокрема:

1. У сфері дозвільної системи:

– істотне скорочення кількості видів діяльності й робіт, що вимагають одержання дозволів;

– спрощення процедур видачі документів дозвільного характеру;

– зменшення часових і грошових витрат під час одержання дозвільних документів;

– збільшення переліку робіт (послуг), що можуть виконуватися на підставі заяви.

2. У сфері ліцензування:

– скорочення строків одержання ліцензій;

– скорочення кількості видів господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню, як за рахунок безпосереднього скасування, так і за рахунок застосування інших форм державного контролю й ширшого використання саморегулювання.

3. У сфері державного нагляду й контролю:

– завершення розробки й упровадження критеріїв оцінювання ступеня ризику від ведення суб'єктами господарської діяльності й періодичності проведення планових заходів державного нагляду (контролю);

– зміна підходів до здійснення державного нагляду з прямого контролю до профілактики й запобігання порушень законодавства;

– скасування дублюючих контролюючих функцій з подальшим скасуванням контролюючих органів, у діяльності яких зникла необхідність.

4. У сфері технічного регулювання:

– створення адаптованої до вимог ЄС і СОТ сучасної системи технічного регулювання, здатної підвищити конкурентоспроможність вітчизняної продукції, забезпечити ефективний контроль за безпекою продукції й домогтися взаємного визнання результатів оцінювання відповідності продукції з торговельними партнерами України [11].

Слід зазначити, що окрім завдань щодо дерегуляції галузі будівництва та зміни системи державного регулювання в цій сфері визначено також ряд заходів, спрямованих на поліпшення інвестиційного та бізнес-середовища в державі, комплексне впровадження яких має сприяти залученню інвестицій та розвитку національної економіки. У будівельній галузі здійснено дерегуляцію в частині поліпшення дозвільних та погоджувальних процедур у будівництві, зокрема зменшено кількість ліцензованих видів робіт у будівництві. Проте дерегуляція будівельної галузі разом з поліпшенням бізнес-клімату, зменшенням затрат у часі та лібералізацією галузі несе й загрозу зменшення якості, надійності, довговічності, екологічності й безпечності об'єктів будівництва. Усвідомлюючи це, державою здійснено ряд перетворень системи державного архітектурно-будівельного контролю та підвищено відповідальність за порушення містобудівного законодавства, розширено перелік порушень, за допущення яких передбачені санкції.

Ураховуючи вищевикладене, з метою подальшої дерегуляції будівельної галузі, на наш погляд, потрібно здійснити дерегуляцію ліцензійної діяльності в будівництві шляхом розробки та прийняття закону про саморегульовані організації в будівництві, яким потрібно передбачити основні засади створення та функціонування саморегульованих організацій у будівництві.

Функцію саморегульованих організацій мають виконувати асоціації архітекторів, будівельників, інженерів з технічного нагляду, інженерів з технічної інвентаризації. Вони мають існувати за рахунок членських внесків, мати власний компенсаційний фонд. Зазначені

організації мають здійснювати акредитацію фахівців, видавати відповідні акредитаційні сертифікати, проводити перевірки додержання акредитованими суб'єктами містобудівного законодавства, у тому числі державних будівельних норм та правил, скасовувати акредитацію в разі здійснення грубих порушень законодавства у сфері будівництва. Окрім того, доцільним є створення системи компенсації заподіяних збитків третім особам та збитків за неякісно виконані роботи у сфері будівництва інвесторам (замовникам-забудовникам), взяття обов'язкових гарантійних зобов'язань перед інвестором. Водночас можливим є перегляд деяких положень у сфері державного архітектурно-будівельного контролю шляхом підвищення ролі інженерів із технічного нагляду за будівництвом через дерегуляцію певних повноважень державного архітектурно-будівельного контролю під час будівництва будівель та споруд.

Водночас контроль за діяльністю вказаних саморегулюючих асоціацій має здійснюватись органами державного архітектурно-будівельного контролю.

Дерегуляція будівельної галузі в частині відмови від функцій ліцензування та створення діючої системи саморегулюючих організацій шляхом запровадження змін до чинної нормативно-правової бази дозволить зменшити кількість надання державних послуг, підвищити рівень відповідальності суб'єктів будівельної галузі, зменшить втручання органів державної влади в діяльність підприємств будівельної галузі та зменшить навантаження на органи державного архітектурно-будівельного контролю. Такі дії в поєднанні з іншими заходами державного регулювання будівельної галузі дозволять створити передумови для подальшої дерегуляції будівельної галузі та наближення до засад регулювання процесів будівництва за кордоном.

З метою дерегуляції будівельної галузі шляхом створення саморегулюючих організацій Державній архітектурно-будівельній інспекції та Міністерству регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України потрібно розробити пропозиції та підготувати проекти щодо внесення змін до чинних нормативно-правових актів.

Список використаних джерел

1. **Державне регулювання економіки** : навч. посіб / [С. М. Чистов, А. Є. Никифоров, Т. Ф. Куценко та ін.]. – 2-ге вид., доопрацьов. і доповн. – К. : КНЕУ, 2005. – 440 с.

2. **Енциклопедія державного управління** : у 8 т. / наук.-ред. колегія : Ю. В. Ковбасюк (голова) [та ін.] ; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. – К. : НАДУ, 2011. – Т. 4 : Галузеве управління / наук.-ред. колегія : М. М. Іжа (співголова) [та ін.]. – 2011. – 648 с.

3. **Інформаційно-аналітичні матеріали** (звіт) про підсумки роботи Державної архітектурно-будівельної інспекції України та її територіальних органів у 2013 році та виконання Плану роботи Державної архітектурно-будівельної інспекції України на 2013 рік : довідка засідання Колегії Державної архітектурно-будівельної інспекції України 26.01.2012 р. – Режим доступу : dabi.uss.gov.ua/colgia.shtm.

4. **Кодекс України про адміністративні правопорушення** : Закон України від 7 груд. 1984 р. № 8073-X // Відом. Верховної Ради Української РСР. – 1984. – № 51 (додаток). – Ст. 1122.

5. **Про відповідальність за правопорушення у сфері містобудівної діяльності** : Законі України від 14 жовт. 1994 р. № 208/94-ВР. – Режим доступу : zakon1.rada.gov.ua/laws/show/208/94-%D0%B2%D1%80.

6. **Про затвердження Порядку віднесення об'єктів будівництва до IV і V категорій складності** : Постанова Кабінету Міністрів України від 27 квіт. 2011 р. № 557. – Режим доступу : zakon2.rada.gov.ua/laws/show/557-2011-%D0%BF.

7. **Про затвердження Положення про Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України** : Указ Президента України від 8 лип. 2011 р. № 742/2011. – Режим доступу : search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/U633_11.html.

8. **Про затвердження Порядку здійснення державного архітектурно-будівельного контролю** : Постанова Кабінету Міністрів України від 23 трав. 2011 р. № 553 – Режим доступу : zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=553-2011-%EF.

9. **Про Положення про Державну архітектурно-будівельну інспекцію України** : Указ Президента України від 8 квіт. 2011 р. № 439/2011. – Режим доступу : zakon2.rada.gov.ua/laws/show/439/2011/print1332852326416685.

10. **Про регулювання містобудівної діяльності** : Закон України від 17 лют. 2011 р. № 3038-VI. – Режим доступу : zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?page=3&nreg=3038-17.

11. **Програма економічних реформ на 2010 – 2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава»** : Програма Президента України від 2 черв. 2010 р. – Режим доступу : www.president.gov.ua/documents/14581.html.

List of references

1. **Derzhavne rehuliuвання ekonomiky** : navch. posib / [S. M. Chystov, A. Ye. Nykyforov, T. F. Kutsenko ta in.]. – 2-he vyd., doopratsov. i dopovn. – K. : KNEU, 2005. – 440 s.

2. **Entsyklopediia derzhavnoho upravlinnia** : u 8 t. / nauk.-red. kolehiia : Yu. V. Kovbasiuk (holova) [ta in.] ; Nats. akad. derzh. upr. pry Prezydentovi Ukrainy. – K. : NADU, 2011. – Т. 4 : Haluzeve upravlinnia / nauk.-red. kolehiia : M. M. Izha (spivholova) [ta in.]. – 2011. – 648 s.

3. **Informatsiino-analitychni materialy** (zvit) pro pidsumky roboty Derzhavnoi arkhitekturno-budivelnnoi inspektsii Ukrainy ta yii terytorialnykh orhaniv u 2013 rotsi ta vykonannia Planu roboty Derzhavnoi arkhitekturno-

budivelnii inspektsii Ukrainy na 2013 rik : dovidka zasidannia Kolehii Derzhavnoi arkhitekturno-budivelnii inspektsii Ukrainy 26.01.2012 r. – Rezhym dostupu : dabi.uss.gov.ua/colegia.shtm.

4. **Kodeks** Ukrainy pro administratyvni pravoporushennia : Zakon Ukrainy vid 7 hrud. 1984 r. № 8073-Kh // Vidom. Verkhovnoi Rady Ukrainiskoi RSR. – 1984. – № 51 (dodatok). – St. 1122.

5. **Pro vidpovidalnist** za pravoporushennia u sferi mistobudivnoi diialnosti : Zakoni Ukrainy vid 14 zhovt. 1994 r. № 208/94-VR. – Rezhym dostupu : zakon1.rada.gov.ua/laws/show/208/94-%D0%B2%D1%80.

6. **Pro zatverdzhennia** Poriadku vidnesennia ob'ektiv budivnytstva do IV i V katehorii skladnosti : Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 27 kvit. 2011 r. № 557. – Rezhym dostupu : zakon2.rada.gov.ua/laws/show/557-2011-%D0%BF.

7. **Pro zatverdzhennia** Polozhennia pro Ministerstvo rehionalnoho rozvytku, budivnytstva ta zhytlovo-komunalnoho hospodarstva Ukrainy : Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 8 lyp. 2011 r. № 742/2011. – Rezhym dostupu : search.ligazakon.ua/1_doc2.nsf/link1/U633_11.html.

8. **Pro zatverdzhennia** Poriadku zdiisnennia derzhavnoho arkhitekturno-budivelnogo kontroliu : Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 23 trav. 2011 r. № 553 – Rezhym dostupu : zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=553-2011-%EF.

9. **Pro Polozhennia** pro Derzhavnu arkhitekturno-budivelniiu inspektsiiu Ukrainy : Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 8 kvit. 2011 r. № 439/2011. – Rezhym dostupu : zakon2.rada.gov.ua/laws/show/439/2011/print1332852326416685.

10. **Pro rehuliuвання** mistobudivnoi diialnosti : Zakon Ukrainy vid 17 liut. 2011 r. № 3038-VI. – Rezhym dostupu : zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?page=3&nreg=3038-17.

11. **Prohrama** ekonomichnykh reform na 2010 – 2014 roky «Zamozhne suspilstvo, konkurentospromozhna ekonomika, efektyvna derzhava» : Prohrama Prezydenta Ukrainy vid 2 cherv. 2010 r. – Rezhym dostupu : www.president.gov.ua/documents/14581.html.

Надійшла до редколегії 14.02.14

УДК 315: [314.15:343.6] 477

Олександра ПАЛАГНЮК

Чорноморський державний університет ім. Петра Могили

АНАЛІЗ МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ НЕЛЕГАЛЬНОЇ МІГРАЦІЇ В УКРАЇНІ У ПРАЦЯХ СУЧАСНИХ ДОСЛІДНИКІВ

Розглядаються механізми державного регулювання нелегальної міграції; характеризується стан наукової розробки проблеми.

Ключові слова: нелегальна міграція, механізми державного регулювання, державна міграційна політика.

Олександра Палагнюк. Анализ механизмов государственного регулирования нелегальной миграции в Украине в работах современных исследователей

Рассматриваются механизмы государственного регулирования нелегальной миграции; характеризуется состояние научной разработки проблемы.

Ключевые слова: нелегальная миграция, механизмы государственного регулирования, государственная миграционная политика.

Oleksandra Palagnyuk. The analysis of the mechanisms of public regulation of illegal migration in Ukraine in the papers of contemporary researchers

The mechanisms of state regulation of illegal migration are considered; the condition of scientific research of the problem is characterized.

Key words: illegal migration, mechanisms of state regulation, state migration policy.

На сьогодні у зв'язку з інтенсифікацією процесів нерегульованої (нелегальної) міграції перед урядами більшості держав постала гостра необхідність більш глибокого осмислення міграції як соціально-економічного феномену розвитку людства та активного пошуку якісно нових концептуальних положень щодо контролю за територіальними переміщеннями населення. Так, посилення негативного впливу нелегальних міграційних процесів на суспільно-політичне та економічне життя сьогодення вимагає впровадження цілеспрямованої міграційної політики як засобу регулювання територіального руху населення та інструменту забезпечення інтересів держави, ефективність якого визначається та регламентується Концепцією державної міграційної політики, неухильним дотриманням обраних урядом пріоритетів, наявністю надійного правового, організаційного, матеріального та інформаційного забезпечення заходів державного регулювання міграцій.

Існування на теренах України нелегальної міграції та відсутність